

REIKALAS

– Kaip ėjosi mokykloje? – Mamutė kaip visada klausinėja padėdama nusimesti sunkią mokyklinę dermantino kuprinę. – Gal akmenų prisikrovei, ar ką? Kaip šiandien sekėsi?

– Gerai, – ir Laura atsako kaip visada.

– O pasakyti daugiau negali? Ką žmogus iš vieno žodžio gali suprasti? – Mamutė nepatenkinta.

– Aivaras manęs vos nepasmaugė! – džiaugsmingai priduria Laura. Apskritai buvusi tikrai laiminga diena.

– Kaip ta laimė atrodė?

– Visi mokytojai serga. Gripas.

Ak, štai kas. Tuomet tikrai laiminga. Mamutė labai džiaugiasi. Ji išvirusi džiovintų obuoliukų sriubos su kleckučiais.

Laura ruošia namų darbus. Namų darbus reikia ruošti. Niekam namų darbų ruošti nereikia, juos galima tiesiog nudirbti. Mamutei nereikia ruošti vandens nešimo. Mamutei nereikia ruošti krosnies kūrenimo. Mamutei nereikia ruošti obuolių sriubos virimo. Niekam nereikia ruošti namų darbų. Bet Laurai reikia ruošti. Ruošti – skamba daug svarbiau nei atlikti.

– Mamute, kada tu vėl išvirsi dangiškos košės?

– Kokia tai košė? Nežinau tokios.

– Aišku, žinai. Sekmadienį buvo.

– Sekmadienį? Turi galvoje manų košę?

– Taip, dangiškus manus.

– Gerai, kad užsiminei. Kaip tik svarsčiau, kad reikėtų ko saldaus. Tavo tėtis grįš į namus.

– Tikrai? – Laura atstumia kėdę ir šokinėja iš džiaugsmo. – Taip! Taip! Tėtis! Tėtis!

– Ak, tu mano dangiškoji košė! – atsidūsta Mamutė.

Kad tik tėtis greičiau parsirastų! Ta aritmetika. Visi kiti dalykai mokykloje Laurai kaip per sviestą, išskyrus aritmetiką. Tie žodiniai uždaviniai. Valgykloje yra septyni staliukai. Prie kiekvieno staliuko yra keturios vietos. Ateina ir atsisėda septyni vienos klasės mokiniai. Kiek laisvų vietų lieka? Laura niekaip nesugalvoja. O jei visi atsisėda prie vieno staliuko? O jei visus staliukus sustumia? Tada išeina ilgas bendras stalas. O ką reiškia, kad tie septyni yra iš vienos klasės? Kodėl būtent septyni? Kaip septyni nykštukai, kaip septyni ožiukai, kaip septynios dienos. Čia tikrai kažkas užslėpta. Paspęsti spąstai. Lauros mintys lyg šikšnosparniai siuva tamsą. Skauda gerklę.

– Mamute!

– Ir vėl.

– Kas yra „reikalas“?

– Reikalas? Pavyzdžiui, pamokos. Švarios rankos. Tai tavo reikalai. Visur aplink pilna reikalų. Va, šuo nubėgo atlikti savo reikalo.

- Šuo! Šuo negali būti.
- Kaip tai?
- Šuo yra viena, o reikalas – visai kas kita.
- Kas tas „kas kita“ galėtų būti?
- Komunistų partijos reikalas. Kas tai?
- Sergėk Dieve!
- Koks tas reikalas? – Laura kamantinėja Mamutę.
- Ruošk tik savo namų darbus ir nekulk tuščių šiaudų!
- Mamute!
- Turiu pažiūrėti, ar tešla pagaliau pradėjo rūgti, ar ne, o tai jokių pyragų šįvakar nebus.

Mamutė pikta. Vėl prastos mielės pasitaikė. Ir tokia lyg susigėdusi. Laura pajunta. Gal nereikėjo klausinėti. Gal Mamutei gėda prisipažinti, kad ji nežino, kas yra Komunistų partijos reikalas. Seni žmonės tikriausiai nežino. Gaila, kad Mamutė dabar gėdijasi Lauros akivaizdoje. Galėjo pasakyti, kad nežino, ir baigta. Bet Laura nori žinoti. Laura privalo žinoti, už ką ji turi kovoti.

Spalio švenčių proga visą klasę priėmė į pionierius. Reikėjo apsirengti baltas palaidines. Berniukams – baltus marškinius. Visiems užrišo raudonus kaklaraiščius. Paskui Laurai reikėjo duoti pionieriaus priesaiką.

– Aš, Laura, stodama į Visasąjunginės pionierių organizacijos gretas, savo draugų akivaizdoje iškilmingai prisiekiu: karštai mylėti savo Tėvynę; gyventi, mokytis ir kovoti kaip prisakė didysis Leninas, kaip moko Komunistų partija, visada vykdyti Tarybų Sąjungos pionieriaus priesakus.

Štai ką perskaitė Laura. Neužsikirto nė vienoje vietoje. Visi vaikai perskaitė. Tik vienas Ludis tris kartus suklypo, bet jam padėjo pionierių vadovė. Ir dar pionierių vadovė kiekvieno vaiko atskirai ir griežtai paklausė:

– Kovai už Komunistų partijos reikalą esi pasiryžęs?

– Visada pasiryžęs!

Taip turėjo visi atsakyti.

Pionierių vadovė klausinėjo, o vaikai atsakinėjo. Reikėjo per alkūnę sulenkti ranką ir pakelti virš kaktos, lyg saugotum akis nuo siaubingai ryškios saulės. Lauros irgi paklausė – ar kovai už Komunistų partijos reikalą pasiryžusi? – o Laura atsakė kaip visi – visada pasiryžusi! Tokiose situacijose nedera svarstyti, esi pasiryžęs ar nesi. Visi laukia atsakymo. Nors Laura nėra jau tokia garantuota.

Kiek laisvų vietų prie staliukų lieka valgykloje? Septyni staliukai, lygiai septyni.

O jeigu jau va rytoj Laurai lieps kovoti? Ką ji darys? Jei visiems drauge lieptų, tai nieko baisaus, nusižiūrėtų nuo kitų. Darytų iš paskos. Bet jei Laurai vienai pačiai įsakys kovoti už Komunistų partijos reikalą? Kas tada? Koks iš tiesų yra tas reikalas ir kaip dėl jo kovoti? Jau per vėlu klausti pionierių vadovės. Laura pasižadėjo kovoti. Kad tik greičiau atvažiuotų Tėtis. Jis tai žinos!

Kaklaraištis! Jis tikrai gražus! Iš raudono šilko. Kaklaraištis yra mažas didžiulės darbininkų valstybės vėliavos gabalėlis. Gabalėlis galingos Tarybų Tėvynės vėliavos. Laura tikrai tuo nepatikėtų, jei paaiškintų kas kitas. Bet pionierių vadove Laura tiki. Kaklaraištis turi tris kampus, bet

ne šiaip sau. Specialiai. Vienas kampas yra pionieriai, antras – komjaunuoliai, trečias – komunistai. Laura tiki pionierių vadove, nes ji jauna ir graži, bet to – turi moterišką dviratį su spalvotu krepšeliu! Tuos tris kampus reikia suprasti kaip tarybinių jaunuolių vienybę. Laurai atrodo, kad ji supranta, nes kaklaraiščio krašteliai taip gražiai atsiūletė.

Vargas, kad raudonąjį kaklaraištį kas rytą reikia lyginti. Mamutė nenori nieko girdėti apie tarybinių jaunuolių vienybę. Mamutė Lauros kaklaraiščio neprosys! Laura gali prosyti pati. Kartu gali išsiprosyti ir bantus. Gerai jau, gerai. Nuo to laiko, kai jie turi naują ir stebuklingai gražų šviesiai mėlyną elektrinį lygintuvą medine rankena, Laura gali lyginti pati.

Bet, prašau, – lyginti! Taip teisingai sakoma, o ne – prosyti! Ir joks čia ne prosas! Ne *želiazka*, o lygintuvus! Ir dar ne bantai, Mamute, o kaspiniai!

Tegu Mamutė žino, kaip taisyklingai.

Valgykloje yra septyni staliukai. Prie kiekvieno staliuko yra keturios vietos. Ateina ir atsisėda septyni vienos klasės mokiniai. Laura mato valgyklą, užuodžia raugintų kopūstų kvapą, įsivaizduoja keturkampius staliukus. Pala, ar užduotyje pasakyta, kad staliukai keturkampiai? Nepasakyta. Tik kad keturios vietos. Vadinasi, staliukai gali būti ir apvalūs. Kiek laisvų vietų lieka? Ne, Lauros galvoje karuselė. Ten sukasi dangiška manų košė, tas reikalas, už kurį Laura turi būti pasiryžusi kovoti, kaklaraištis, lygintuvus, valgykla su keturiomis vietomis prie kiekvieno staliuko, septyni ožiukai ir Pavlikas.

Pavlikas yra gražus berniukas. Šviesiais plaukučiais, tyru, liesu veideliu. Gerai, kad veidelis toks liesas. Jei Pavliko veidas būtų riebus ir nutukęs kaip Gorilos Smirnovo, tai Pavlikas Laurai nepatiktų. Bent jau ne taip baisiai. Fotografijoje jis liūdnamai šypsosi. Ir šitai yra gerai. Jei Pavlikas visada būtų išsišiepęs kaip Ludis, Laurai jis būtų šlykštus.

Pavliko fotografija kabo klasėje ant sienos. Nuo minčių Lauros veidą išmuša karštis, nes tokia pati fotografija buvo ir knygoje, gulinčioje pionierių kambaryje šalia trimito, būgno ir vienybės vėliavos. Buvo... Bet daugiau nebėra. Laurai ima spausti paširdžius, prisiminus, kad ją išplėšė. Taip karštai norėjo, kad ir namuose būtų Pavlikas! Taip labai labai! Laura padarė didžiulę nuodėmę, ji tai supranta. Didžioji nuodėmė, valgyklos staliukai su keturiomis vietomis ir septyniais moksleiviais, ir tas reikalas, dėl kurio galbūt ryt, galbūt jau šiandakt reikės kovoti, – visa tai dusina Laurą.

Bet į Pavliką dabar gali žiūrėti kiek tinkama. Iš laimės Laura svaigsta. Atgal į pionierių kambarį Pavliką nuneš tada, kai jau bus atsižiūrėjusi. Virš lovos kabo teta. Ne pati teta, žinoma, bet jos nuotrauka. Mamutės Melužių sesuo. Laura nukabina seną fotografiją ir ant tetos uždeda Pavliką. Priklijuotas plastelinu Pavlikas puikiai laikosi. Laura glosto berniuko gražų ir liūdnamą veidelį, myluodama ir gailėdama glaudžia prie krūtinės. Paglosto dar, tada susiima ir pabučiuoja. Laura nuotrauką bučiuoja daugybę kartų, paskui pakabina ant sienos. Visą vakarą ji laiminga žvelgia į Pavliką.

Bet kas gi čia? Kitą rytą rėmelyje Pavliko nebėra. Ten vėl teta su kvailais, apskritais akiniais. Pavlikai! Kur tu? Kur esi? Kas paėmė Pavliką, mielą, liūdną ir gražų Pavliką? Kaip Laura grąžins Pavliką atgal? Kas bus, jei sužinos, kad Laura jį išplėšė iš didžiosios knygos pionierių kambaryje? Pavlikai! Pavlikai!

– Kas, po velnių, tas Pavlikas?

Tėtis! Tai Tėtis klausia Mamutės. Mamutė ne atsako, o piktai klausia pati – iš kur aš galiu žinoti? Be to – vaikas dega kaip ugnis! Koks vaikas? Miegodama Laura jaučia, kad Tėtis namuose. Jis grįžo iš sborų. Kažkur yra tokia vieta – Sborai. Turbūt toli, nes Tėtis ilgai buvo išvykęs.

– Pamatuosim temperatūrą. – Laura girdi šiuos žodžius, iki jai apsvaigsta galva ir aptemsta akyse.

Tėti! Tėti! Laura tuojau pat turi papasakoti, kas nutiko Pavliko tėčiui. Laura turi apsaugoti savo pačios Tėtį nuo didžiulių pavojų. Tėti! Tėti! Reikia papasakoti, kad Pavliko tėtis kartą paslėpė du maišus grūdų. Tai labai blogas darbas, Tėtis turėtų žinoti. Visus grūdus reikėjo atiduoti Tarybų valdžiai, bet Pavliko tėtis nenorėjo atiduoti. Norėjo visko tik sau ir sau, ir sau, bet reikia, kad visiems būtų. Pavlikas negalėjo to pakešti ir nuėjo pas Tarybų valdžią. Nuėjo ir pasakė, kaip nesąžiningai elgėsi jo tėtis.

– Pavlikai, tu esi geras berniukas, tikras pionierius, – pasakė Tarybų valdžia. – Nagi, parodyk, kur tavo tėtis tuos maišus paslėpė, – ragino Tarybų valdžia.

Pavlikas parodė.

– Šaunuolis, Pavlikai! – pasakė Tarybų valdžia ir nušovė tėtį.

Pavliko tėtis pats buvo kaltas. Kodėl paslėpė du maišus su grūdais? Juk žinojo, kad negalima slėpti! Gerai žinojo. Bus blogai, jei slėps, labai blogai – Tarybų valdžia šitai buvo tiesiai ir aiškiai pasakiusi. Bet ėmė ir paslėpė.

Ir tada Pavliko seneliui, taip, jis irgi ten buvo, užėjo pasiutimas, kažkoks visiškas *bzikas*, gal – *zapojus*? Lygioj vietoj jam galvoj pasimaišė, ir – o siaube! – tas beprotis nušovė Pavliką. Savo anūką, mieląjį Pavliką! Galiausiai pamišėlis senis nusišovė pats. Tegu pats daro, ką nori, tegu nusišau-na! Bet nušauti mieląjį, gerąjį Pavliką! Kodėl?

Kodėl? Pavlikas juk tik norėjo, kad viskas būtų teisingai. Kad viskas sąžiningai. Kad kaip reikia. Taip, kaip moko pionierių vadovė ir visi mokytojai. Jis buvo davęs pionieriaus priesaiką: „Aš, Pavlikas, stodamas į Tarybų Sąjungos pionierių gretas, iškilmingai prisiekiu, kad visur ir visada elgsiuosi taip, kaip moko Leninas, kaip moko Komunistų partija.“

Pavlikas buvo ištikimas priesaikai, todėl yra didvyris. Ir todėl Lauros pionierių būrys pavadintas jo vardu. Pavliko Morozovo vardu.

Laura myli Pavliką, jo šviesų, liesą veidelį, liūdnas akytes. Ir supranta, kad nėra, nėra, nėra verta Pavliko ir niekada, niekada nebus didvyrė, nes negalėtų, nes nepajėgtų... Nors ir pasižadėjusi... Jei Lauros Tėtis būtų paslėpęs du maišus...

Tėti! Tėti! Ar girdi? Prašau! Niekada neslėpk nuo Tarybų valdžios dviejų maišų grūdų! Net vieno maišo neslėpk! Tėti! Prašau! Niekada!

Laura verkia, bet sapne jai reikia žygiuoti rikiuotėje po valgyklą, kurioje prie staliukų sėdi septyni vienos klasės moksleiviai. Kodėl taip sunku kilnoti kojas?

*Mūs namuos – nė vieno dyko,
Visi nori dirbt.
Pionieriai – juos pritiktų
Nuoširdžiai pagirt:
Juk tik tas, kas uoliai dirba,
Vieną dieną vyru taps!*

Ne! Ne! Laura nenori tapti vyru! Ne! Kodėl Laura turi tapti vyru? Laura yra mergaitė! Laura mato siaubingą vaizdą, kad pionierių vadovė jau virto vyru. Ji su barzda kaip Fidelis Kastro, jos kojos plaukuotos, ir važiuoja ji vyrišku dviračiu. Nebe su tuo, ant kurio spalvotas krepšelis. Laura turi sėstis ant vyriško dviračio skersinio, pionierių vadovė ją veža. Kur? Laura nori nultipti, bet negali. Nori, bet negali! Negali nultipti! Nultipti! Nultipti! Negali.

Pala, dabar žiema ar vasara? Laura čiuožia tamsiu prūdelio ledu, stebi povandeninį pasaulį, prispaudusi nosį prie ledo. Jis – iš stiklo, prūdas yra akvariumas. Jame plaukioja stebuklingai gražios spalvotos skraidančios žuvys, bet – kaip taip gali būti? – jau po akimirkos Laura guli raktažolių

pievoje. Čia Laura ritina sniego besmegenį, o visur aplink kvepėdamos žydi alyvos ir tuo pat metu krinta lapai. Žiemą reikia rengtis šilčiau, bet kodėl klevas už lango lėtai barsto lapus ir lieka visiškai nuogas?

Valgykloje yra septyni staliukai. Prie kiekvieno staliuko – keturios vietos. Ateina ir atsisėda... Kokie tai žmonės? Laura nė vieno nepažįsta. Ko jie žiūri? Ką jie sako? Ko jie iš Lauros nori?

MOKYKLOS PALĖPĖ

Pamokos baigėsi, ir visi išlėkė į sporto aikštelę. Tušti mokyklos koridoriai baugina tylą. Vaiduokliška aidi kiekvienas žingsnis. Lamės mokykla tokia sena, kad net Buka kadaise čia mokėsi, ką jau kalbėti apie Mamą. Gerai, kad Laura nežino, kokioje tiksliai klasėje šungalviai suėmė Mamytę. Net mokyklinio krepšio neleido susikrauti, pasiimti dailaus odinio portfelio. Mama tokį turėjo, visiškai naują, jos tėčio dovaną. Ji iki šiol prisimena, kaip buvo gaila palikti portfelį. Mamytę į Sibirą išvežė kaip stovi – mokykline suknele su balta apykakle ir rankogaliais.

Sunku patikėti, kad Laurai dabar tiek pat metų kaip anuomet Mamai. Lygiai tiek. Ramybės neduoda vienas klausimas – o jei tas portfelis su visais sąsiuviniais vis dar kažkur čia? Pavyzdžiui, mokyklos palėpėje. Kur dar galėtų būti? Ši mintis jau senokai kankina. Laura iš visos širdies nori surasti Mamos portfelį. Kaip Mama džiaugtųsi! Kaip Laura džiaugtųsi, jei Mama džiaugtųsi! Jis tikrai liko toks pat naujas, koks buvo, juk portfelį oda nesensta kaip žmonių.

Mokyklos pastogėn vaikams lipti griežčiausiai uždrausta. Apie tai negali būti nė kalbos, nė minties. Tai kad ir neįmanoma. Reikėtų praeiti pro dvejas užkaltas duris ir dar pro užrakintą liuką laiptų viršuje. Tarsi piktas šuo palėpę saugo milžiniška pakabinama spyna.

Ir visgi Laura palėpėje! Pro septynias piktas spynas, pro devynias užkaltas duris! Kaip Laura palėpėn pateko? Stasys. Jį dauguma laiko chuliganu, bet Laurai Stasys – geriausias draugas. Jis kaip visuomet pagelbėjo, šįsyk – su žnyplėmis ir visrakčiu. Idėja kaip namas, pasakė jis, kai Laura apie tai užsiminė. Stasiui pačiam jau seniai velniškai norėjosi pamatyti, kas tokio mirtinai slapto ant to čerdako gali būti. kažkas juk turi būti, jei niekam šiukštu ten nevalia kojos kelti. Būtinai kažkas paslėpta, čia jau železnai. Tikriausiai Makarovo pistoletas ar kažkoks revolveris už balkio užkištas.

– O jei kokio majoro naganas, septinto kalibro? – Laura žybteli žiniomis, ir Stasys nustebeš išpučia akis.

– O dar jeigu kalašnikovas? Kalašnikovas, vot, tas tai jau būtų! – Stasį pagauna entuziazmas. – Idėja kaip namas! – Jis dar kartą pagiria Laurą. O tai nedažnai nutinka.

Stasys užsidedęs landžioja kaip vabalas, keturiomis, arčiau stogo kraštų. Visose palėpėse, o dažniausiai jų pakraščiuose, visuomet kažkas būna paslėpta, tuo Stasys įsitikinęs. Kažkas tikrai bus! Kaip banke. Stasys buvęs ne vienoje pastogėje ir kaskart ką nors rasdavęs. Kada nors jis aptiks buožių ar fricų paslėptą turtą, tai tik laiko klausimas. Kol kas matyti vien seni mokyklos suolai su išdžiūvusiomis

rašalinėmis, krūvon sumestos kėdės nulaužtomis kojomis, sudėvėtos rašomosios lentos, jau nebetinkami geografijos žemėlapiai, nebeteisingi gaubliai.

Mamos portfelio Laura dar nemato.

– Ei, prieik, žiūrėk, senas buržujų Latvijos žemėlapis! Matai, dar ne prie Tarybų Sąjungos. Niekada nepatikėsiu, kad tais laikais galėjai laisvai imti sau ir nušauti iki Romos ar Paryžiaus. Dabar laisvėje negali, o tada nelaisvėje galėjai?

Stasys paniekinamai numeta žemėlapi atgal į popierių krūvą, bet Laura jį pakelia, sulanksto ir pasikiša po rūbais, maždaug ten, kur bamba. Kelnaičių gumytė stipriai jį prispaudžia.

– Klausyk, o žinai, su kuo ribojasi TSRS? – klausia Stasys. Rado, kada klausinėti!

– Tiš! Užsičiaupk! Na, su kuo? – šnabžda Laura.

– Su kuo nori, su tuo ir ribojasi! Vot taip va! Chi chi chi! – kikeną Stasys.

Gerai, kad nežvengia visa gerkle kaip arklys. Kvailys, pasakos čia anekdotus, visokias kvailystes, kai reikia tylėt lyg po žemėm. O jei juos nutvers, jei sučiups... Net baisu pagalvoti. Laura lenda į priešingą pusę – kuo toliau nuo Stasio, tuo geriau. Jis tegu sau ieško to ginklo. Įdomu, ką jis norėtų nušauti?

Akys pamažu pripranta prie prietemos. Dulkės, voratinkliai. Kad tik nesučiaudėtų! Staiga Laura sustingsta. Ten stovi... Sargas! Palėpės sargas! Mokykla palėpei turi atskirą sargą. Kaip ji apie tai nepagalvojo? Sargai pastatyti visose

strategiškai svarbiose vietose. Pavyzdžiui, prie Lielupės tilto. Jis stovi tamsoje, atsirėmęs į balkį. Tuoju sučiups Laurą už kasyčių! Laura nori bėgti atgal, bet kojos kaip įbestos. Laura nejuda. Kas dabar bus? Sargas irgi nejuda. Pernelyg ilgai. Geriau jau judėtų.

Jėzau, ten stovi numirėlio griaučiai! Ant pečių kaulų užmesti seni trinyčiai. Fui! Ramybės. Fui. Fui. Ramybės. Griaučiai. Na ir kas? Normalu. Normalūs griaučiai su liūdnei nuleista galva, tikriausiai vargšui lūžęs sprandas. Tai vaizdinė mokymo priemonė, paprasčiausi griaučiai, tik vaizdinė priemonė. Bet žiūrėti į juos visgi nesinori. Laura nuleidžia akis ir lėtai ropoja. Kad nepastebėtų.

Mamos portfelio kaip nēr, taip nēr. Gal čia? Laura praveria didžiulės senovinės spintos duris. Jos sugirgžda, iyy! Ša! Krūvom sumesti tautiniai rūbai. Daug skirtingų rūbų, ir berniukams, ir mergaitėms. Gal jie priklauso kokiam šokių kolektyvui ar chorui? Kodėl čia sumesti? Negalėjo normaliai kaip žmonės spintoje sukabinti? Šitaip sumesti gražius, spalvotus rūbus. Laura pačiumpa oranžinio sijono kraštą. Ranka aplimpa oranžinėm dulkėm. Delne lieka irstantys plaušeliai su tokiais lyg gumuliukais.

Sijonas suėstas kandžių. Laura pačiupinėja tamsžalią, auksu siuvinėtą skarą. Vėl tas pat. Delnas lyg į rašalą pamerktas.

Spintoje gyvena visų kartų kandys – drugeliai, lėliukės ir vikšrai. Tankus peršviečiamų sparnelių sluoksnis. Jie kilojasi lyg nerimastingas Lauros kvėpavimas. Šiurpu, nes išeitų, kad Lauros kvėpavimas išjudina mirusių kandžių

sparnus. Vikšreliai ropoja spintos sienomis. Vienas susirietęs užkrenta. Pagauta panikos Laura purto drabužius ir užtrenkia spintos duris. Negyvėlio griaučiai vieni niekai palyginti su gyvu vikšru.

Kur dabar tie šokėjai, tie choro dainininkai? Gal ir Mama dėvėjo kuriuos iš šių rūbų? Keliose senose fotografijose Mama tokia. Šelmiška, džiugi, ant galvos gėlių vainikėlis. Tada, kai Mama pabėgo iš Sibiro ir dar nebuvo vėl suimta bei antrą kartą išvežta. Mamos gyvenime tas laikas buvo lyg kokia pertrauka. Laiminga, tačiau trumpa. Laura Mamai apie kandis nesakys nieko.

Galbūt visi šie rūbai – jau mirusių žmonių?

Nors spinta pilna gyvybės. Niekas netrukdo kandims dėti savo kiaušinėlius, sukti lėliukes, niekas netrukdo vikšrams graužti plonus vilnos audinius ir mezginius, niekas netrukdo gyvent tarp tokių nuostabių spalvų ir raštų. Kandys čia gali darbuotis dar šimtą metų. Tik jų spintą irgi kažkas graužia. Pelės iš išorės, o kinivarpos iš vidaus. Iš lervų urvelių byra smulkios medžio dulkės. Laura klausosi, kaip šiugžda ir skreba senoji spinta. Duryš, kurias Laura buvo tvirtai uždariusi, girgždėdamos vėl atsidaro. Pačios. Tarsi jas kas vertų iš vidaus. Apimta išgąščio Laura jas dar kartą užtrenkia, nepaisydama triukšmo.

– Ko daužaisi? Negali tyliau? – iš prietemos išnyra Stasys.

Jis rado kažkokius karnavalinius skudurus, prisitaisė pakulinę barzdą, ant galvos kepurė su plunksnomis, ant akių juoda kaukė. Tamposi ir vaiposi. Mano, kad Laura

pabūgs. Terkšt, terkšt. Laura vožia Stasiui per kepurę taip, kad toji nuskrenda į tamsą.

– Kvaila ožka! Ką darai!

– Pats ožka!

Laura atsargiai juda į priekį. Slidės. Bambuko lazdos. Reikia apeiti, slidės gali virsti. Keli dviračių rėmai. Nuotraukos su rėmeliais. Vieną Laura atpažįsta – Fricis Barda. Tas Mamos poetas. Šitą tai tikrai galėtų vėl pakabinti ant sienos. Mokykloje turbūt niekas nežino, kad jis jau nebeuždraustas. Tegu ir toliau taip mano. Galėtų nuotrauką nunešti Mamai. Kartu su jos mokykliniu portfeliumi. Mama nudžiugtų dvigubai. Poeto nuotrauka įstrigusi tarp šlamšto. Laura turi ją traukti iš visų jėgų, bet tyliai. Nuotrauka nepasiduoda. Staiga ima tikseti metronomas. Klik-klak, klik-klak. Laura jį kliudė. Klik-klak, klik-klak. Jis skamba siaubingai garsiai. Ir jį tikrai girdi visa Lamė! Laurai pavyksta klebeklį nutildyti užgriuvus ant jo visu svoriu. Gerai, kad Laura žino, jog tai metronomas. Žino, bet tai nieko negelbsiti. Laura jaučia, kad ne kitaip – plaka kažkokia širdis. Kažkas čia dar yra gyvas! O jei pats Fricis Barda, žinodamas, jog jau nebeuždraustas, ėmė ir atgijo? Laura portreto daugiau nebeliečia.

Herbarijų dėžės ir akmenų pavyzdžiai. Gražūs akmenys, visokie mineralai. Su akmenimis reikia truputį pasikuisti. Jie Laurą nuramina. Norėtuši čia likti ilgam ir viską gerai ištyrinėti. Kiaušinių kolekcija. Įvairiausių paukščių kiaušiniai. Maži ir dideli. *Corvus corone*? Nesąmonė! Paprasčiausias varnos kiaušinis. Ten tas yra anties kiaušinis,

bet parašyta, kad *Anas penelope*. Kam rašo, jei nežino. Sibire anties lizdas su kiaušiniais vaikams būdavo geras laimikis. Pakėlus *Anas penelope*, lukštas pirštuose subyra į žvynelius, lengvus lyg pelenai.

Toliau matyti stiklai, kažkokie buteliai, kolbos ir stiklainiai.

Dievuliau brangiausias... Laurai užima kvapą. Vaikelis! Amžinųjų akmenų ramybė, kurią Laura ką tik buvo pajutusi, išgaravo akimirksniu. Vaikelis! Pačiame didžiausiame stiklainyje yra vaikelis! Tiesiai prieš jį Laura suklumpa ir ima klykti. Skystis stiklainyje sujuda ir vaikelis ima judėti. Tai embrionas su ilga virkštele aplink kaklą. Ji atrodo stora kaip pavadis. Kai Sibiro barake gimė Kimos Vladlenas, atrodė lygiai taip pat, tik jis nejudėjo, o šitas juda. Skystis teliūškuoja stiklainyje, teliūškuoja ir vaikelis, tarytum mėgindamas išlįsti laukan! Ne! Ne! Nieko tokio Laura Latvijoje nenori matyti. Taip buvo Sibire! Latvijoje – ne! Tiktai ne Latvijoje! Laura šoka laiptų link. Kur Stasys? Stasy! Stasy! Negalima šaukti garsiai.

Galvotrūkčiais Laura lekia prie laiptų liuko, lauk, žemyn, pro dviejų užkaltų durų plyšius, kuriuos su laužtuvėliu pravėrė Stasys, pro duris, kurias jis atrakino, į koridorių. Tada aukštu žemiau. Laura įsispraudžia į tuščios rūbinės kampą ir susiriečia lyg ežys į kamuolį. Aplinkui visiška tyla, vien Lauros širdis daužosi garsiai ir ritmiškai. Klik-klak, klik-klak, daug garsiau už metronomą. Klik-klak, klik-klak aidi tuščiose patalpose ir užpildo visą mokyklą. Kaipgi Laurai nutildyti siaubingą savo

širdies triukšmą, kaip jį sustabdyti? Giliai kvėpuojant po truputį pavyksta. Tai, kas dar skamba, yra pačios senos mokyklos pavargusios širdies plakimas. Jis pulsuoja lyg uždegimas.

Laurą apima gailėstis. Mamytės portfelis greičiausiai buvo kandžių spintoje, kažkur giliai po rūbais, stalčiuose, lentynose, kažkur jis tikrai buvo. Bet Laura išsigando šūdinų mažyčių vikšrelių. Apgailėtina bailė. Ar tokia proga dar kada rasis? O jei ir atsirastų, Laura antrą kartą nelips palėpėn. Koks idiotas tai padarė – į stiklainį kaip kokį raugintą agurką įkišo vaikelį? Kas atsitiko to vaikelio mamai, kuriai iš gimdos jis išimtas? Griaučiai! Tai buvo stiklainio vaikelio mamos griaučiai!

Vos atgavusi kvapą prie rūbinės čiaupo Laura nusimazgoja rankas ir prausia įkaitusį veidą. Nuo vandens visuomet palengvėja. Kaip bebūtų, bet iš uždraustos palėpės ji visgi sėkmingai ištrūko. Niekas jos nenutvėrė. Tikėkimės, kad Stasio taip pat nepagaus. Net jei ir sučiuptų, Stasys Lauros neišduos. Laura Stasio irgi neišduos. O jeigu kan-kintų?

Kažkas lengvai paliečia petį. Laura krūpteli. Griaučiai!

– Da, da. – Ji girdi malonų moters balsą. Palinksta veidas, mažo vaiko ir seno žmogaus bruožais vienu metu. Tai mokyklos valytoja Dada. Laurai atrodo, kad turėtų paaiš-kinti, ko ji čia dūsauja, praveria burną, dar nežinodama, ką iš tiesų pasakys, tik aišku – ne tiesą. Dada prideda prie lūpų pirštą. – Da, da, – sako ir nusišypso. Tai vieninteliai skiemenys, vieninteliai žodžiai, kuriuos ji ištaria, bet gali

suprasti, ką nori pasakyti. Dabar ji sako – nieko tokio, nieko tokio, viskas bus gerai. Ša, ša, nieko nereikia aiškinti. Dada nėra nebylė, kaip dauguma mano. Ji kalba ir jai pakanka vieno vienintelio žodžio.